

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 8 maja 2025 r.

Pozycja 128

POSTANOWIENIE

z dnia 14 czerwca 2023 r.

Sygn. akt Ts 42/22

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Rafał Wojciechowski,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej A.B. w sprawie zgodności:

- 1) art. 10 § 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555, ze zm.) „w zakresie, w jakim doszło do naruszenia jego konstytucyjnych praw poprzez odmowę wszczęcia śledztwa przez powołany do tego organ i pociągnięcia do odpowiedzialności karnej sprawcy za popełnione przestępstwo”, z art. 42 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) art. 305 § 1 ustawy powołanej w punkcie 1 „w zakresie, w jakim uniemożliwia merytoryczne rozpoznanie sprawy”, z art. 45 ust. 1 Konstytucji,
- 3) art. 87 § 1 ustawy powołanej w punkcie 1 „w zakresie, w jakim uniemożliwia ustanowienie w sprawie pełnomocnika z urzędu dla Skarżącego i wniesienie w imieniu strony wniosku w trybie art. 327 § 1 k.p.k.”, z art. 45 ust. 1 Konstytucji,

p o s t a n a w i a:

odmówić nadania skardze konstytucyjnej dalszego biegu.

UZASADNIENIE

1. W skardze konstytucyjnej wniesionej 22 lutego 2022 r. (data nadania) A.B. (dalej: skarżący), reprezentowany przez pełnomocnika z urzędu, wystąpił z żądaniem przytoczonym w komparycji niniejszego postępowania.

2. Skarga konstytucyjna została sformułowana na tle następującego stanu faktycznego. Sędzia Sądu Rejonowego w C. II Wydział Karny zarządzeniem z 6 lipca 2021 r. (sygn. akt [...]) odmówił wyznaczenia skarżącemu pełnomocnika z urzędu „w związku z poważnymi wątpliwościami co do wykładni przepisów mających zastosowanie w sprawie”. W uzasadnieniu wskazał, że wniosek dotyczył sprawy prawomocnie zakończonej, w której skarżący był reprezentowany przez pełnomocnika z urzędu.

Sąd Rejonowy w C. II Wydział Karny postanowieniem z 8 września 2021 r. (sygn. akt [...]) utrzymał w mocy powyższe zarządzenie. W uzasadnieniu wskazał, że pokrzywdzony był reprezentowany przez pełnomocnika z urzędu.

3. W uzasadnieniu skargi konstytucyjnej skarżący podkreślił, że na skutek wydanych w stosunku do niego orzeczeń „naruszone zostały jego konstytucyjne prawa do sprawiedliwego rozpoznania sprawy” (art. 45 ust. 1 Konstytucji), uniemożliwiono mu korzystanie z procedury sądowej i rozpoznanie sprawy przez właściwy organ oraz złożenie wniosku o podjęcie na nowo postępowania przygotowawczego (s. 4 skargi). Stwierdził, że w jego sytuacji „za-chodzi klasyczny przykład pozbawienia możliwości obrony praw”, ponieważ (z uwagi na swoją nieporadność i osadzenie w zakładzie karnym) nie może podejmować czynności procesowych pozwalających „wykorzystać prawne możliwości prowadzenia swojej sprawy” (s. 7 skargi).

Uzasadniając zarzut niezgodności art. 10 § 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555, ze zm.; obecnie: Dz. U. z 2022 r. poz. 1375, ze zm.; dalej: k.p.k.) z art. 42 ust. 1 Konstytucji skarżący stwierdził, że „jeżeli przyjmuje się, że popełnienie przestępstwa oznacza obowiązek pociągnięcia do odpowiedzialności karnej każdego, kto się go dopuścił, to z tej powinności wynika inna: nieczynienia niczego, co mogłoby spowodować nieuzasadnione uwolnienie sprawcy przestępstwa od odpowiedzialności za popełnione przestępstwo” (s. 13 skargi).

W stosunku do zaskarżonych art. 305 § 1 i art. 87 § 1 k.p.k. skarżący ograniczył się do postawienia zarzutów niezgodności z art. 45 ust. 1 Konstytucji w *petitum* skargi. W jego opinii, pierwsza z tych regulacji narusza „jego prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd”, a druga „prawo do sprawiedliwego rozstrzygnięcia sprawy”.

Uzasadnienie skargi konstytucyjnej zawiera ponadto omówienie art. 79 ust. 2, art. 42 ust. 1 oraz art. 45 ust. 1 Konstytucji.

4. Zarządzeniem Prezesa Trybunału Konstytucyjnego z 26 kwietnia 2022 r. (doręczonym pełnomocnikowi skarżącego 18 maja 2022 r.) skarżący został wezwany do usunięcia (w terminie 7 dni od dnia doręczenia zarządzenia) braków formalnych skargi przez:

1) udokumentowanie dat: a) doręczenia skarżącemu orzeczenia wskazanego w skardze konstytucyjnej jako ostateczne oraz b) złożenia przez skarżącego wniosku o ustanowienie pełnomocnika z urzędu do wniesienia skargi konstytucyjnej;

2) podanie, czy od wskazanego w skardze konstytucyjnej ostatecznego orzeczenia został wniesiony nadzwyczajny środek zaskarżenia;

3) doręczenie odpisów lub kopii poświadczonych za zgodność z oryginałem załącznika złożonego wraz ze skargą konstytucyjną;

4) doręczenie odpisów lub kopii poświadczonych za zgodność z oryginałem zarządzenia i postanowienia Sądu Rejonowego w C. oraz postanowienia Sądu Rejonowego w Ż. z 28 października 2021 r. o ustanowieniu dla skarżącego pełnomocnika z urzędu.

Pełnomocnik skarżącego ustosunkował się do powyższego zarządzenia w piśmie z 20 czerwca 2022 r. (data nadania), do którego dołączył dokumenty wymienione w punkcie 3 i 4 zarządzenia (przy czym dowód doręczenia pełnomocnikowi skarżącego zawiadomienia o jego wyznaczeniu oraz zarządzenie Sądu Rejonowego zostały złożone w formie kopii niepoświadczonych za zgodność z oryginałem, a drugi z wymienionych dokumentów z trzema zamiast czterema kopiami).

5. Sędzia Trybunału Konstytucyjnego zarządzeniem z 13 września 2022 r. (doręczonym pełnomocnikowi skarżącego 21 września 2022 r.) wezwał skarżącego do usunięcia (w terminie 7 dni od dnia doręczenia zarządzenia) braków formalnych skargi przez:

1) udokumentowanie dat: a) doręczenia skarżącemu orzeczenia wskazanego w skardze konstytucyjnej jako ostateczne, b) złożenia przez skarżącego wniosku o ustanowienie pełnomocnika z urzędu do wniesienia skargi konstytucyjnej w administracji zakładu karnego;

2) wskazanie, jakie konstytucyjne prawa lub wolności skarżącego, wyrażone w art. 42 ust. 1 Konstytucji, zostały naruszone i w jaki sposób;

3) uzasadnienie zarzutu niezgodności zaskarżonych przepisów z konstytucyjnymi prawami lub wolnościami skarżącego, wyrażonymi w art. 42 ust. 1 i art. 45 ust. 1 Konstytucji;

4) podanie, czy od wskazanego w skardze konstytucyjnej ostatecznego orzeczenia został wniesiony nadzwyczajny środek zaskarżenia;

5) doręczenie kopii poświadczonej z zgodność z oryginałem: a) wniosku skarżącego o ustanowienie pełnomocnika z urzędu do wniesienia skargi konstytucyjnej, b) wiadomości e-mail z 23 listopada 2021 r. w sprawie potwierdzenia odbioru przez adwokata M.J. zawiadomienia o ustanowieniu go pełnomocnikiem z urzędu dla skarżącego, c) zarządzenia sędziego Sądu Rejonowego w C. odmawiającego wyznaczenia pełnomocnika z urzędu dla skarżącego.

Pełnomocnik skarżącego odpowiedział na powyższe zarządzenie w piśmie z 7 października 2022 r. (data nadania), do którego dołączył dokumenty wymienione w punkcie 5 zarządzenia. Dodatkowo oświadczył, że od wskazanego w skardze ostatecznego orzeczenia nie wniesiono nadzwyczajnego środka zaskarżenia (s. 1 pisma). Podniósł, że „zaskarżone przepisy ograniczają obywatelskie prawo do składania zawiadomień o popełnieniu przestępstw, które prowadzi do naruszenia samej istoty prawa do sądu. Skutkując *de facto* pozbawieniem obywatela możliwości dochodzenia naruszonych wolności lub praw (art. 77 ust. 2 Konstytucji)”. Ponadto pełnomocnik skarżącego oświadczył, że pozostałe dokumenty wskazane w zarządzeniu zostaną przesłane niezwłocznie po ich otrzymaniu od skarżącego (s. 2 pisma)

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Zgodnie z art. 61 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p.TK) skarga konstytucyjna podlega wstępnemu rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym. Służy ono wyeliminowaniu – już w początkowej fazie postępowania – spraw, które nie mogą być przedmiotem merytorycznego rozstrzygania. Trybunał wydaje postanowienie o odmowie nadania skardze dalszego biegu, gdy nie spełnia ona określonych przez prawo wymagań lub gdy braki formalne nie zostały usunięte w ustawowym terminie.

2. Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że skarga konstytucyjna została wniesiona z przekroczeniem ustawowego terminu, wynikającego z art. 77 ust. 1 w związku z art. 44 ust. 3 u.o.t.p.TK.

Zgodnie z art. 77 ust. 1 u.o.t.p.TK, skarga konstytucyjna może być wniesiona w ciągu trzech miesięcy od dnia doręczenia skarżącemu ostatecznego orzeczenia w sprawie. Złożenie przez skarżącego wniosku o ustanowienie pełnomocnika z urzędu do postępowania przed Trybunałem (dalej: wniosek) wstrzymuje bieg terminu wniesienia skargi konstytucyjnej (por. art. 44 ust. 3 u.o.t.p.TK). Termin ten wznawia swój bieg pierwszego dnia po dniu doręczenia adwokatowi lub radcy prawnemu rozstrzygnięcia właściwego organu o wyznaczeniu go pełnomocnikiem skarżącego (por. art. 44 ust. 3 pkt 1 u.o.t.p.TK).

W orzecznictwie Trybunału podkreślano w tym kontekście, że w sprawach z udziałem pełnomocnika z urzędu termin wniesienia skargi dzieli się na dwa okresy: pierwszy – od dnia doręczenia ostatecznego orzeczenia do dnia wystąpienia z wnioskiem i drugi – od dnia powiadomienia pełnomocnika z urzędu o umocowaniu w sprawie do dnia złożenia skargi kon-

stytucyjnej (por. np. wśród ostatnich spraw postanowienie z 29 marca 2021 r., sygn. Ts 172/19, OTK ZU B/2022, poz. 118 i wskazane tam wcześniejsze orzeczenia). Łącznie oba okresy nie mogą być dłuższe niż trzy miesiące (por. art. 77 ust. 1 u.o.t.p.TK). Ze względu na to, że zawieszenie biegu terminu następuje z reguły po okresie oznaczonym w dniach, przy jego obliczaniu należy zastosować art. 114 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. z 2022 r. poz. 1360, ze zm.), zgodnie z którym termin miesięczny należy traktować jako termin 30-dniowy. Ustawowy trzymiesięczny termin wniesienia skargi konstytucyjnej odpowiada zatem 90 dniom (por. np. postanowienie z 15 lipca 2021 r., sygn. Ts 12/21 OTK ZU B/2022, poz. 91 i wskazane tam wcześniejsze orzeczenia).

W niniejszej sprawie nie jest możliwe dokonanie dokładnych obliczeń terminu wniesienia skargi konstytucyjnej (a dokładnie: czasu trwania pierwszego ze wskazanych wyżej okresów, składających się na ten termin). Skarżący – pomimo wezwania – nie udokumentował bowiem dat doręczenia mu ostatecznego orzeczenia i złożenia wniosku o wyznaczenie pełnomocnika z urzędu w celu sporządzenia skargi konstytucyjnej. Trybunał stwierdził jednak, że z pozostałych złożonych w sprawie dokumentów wynika, że skarga została złożona po upływie ustawowego terminu. Pełnomocnik skarżącego odebrał bowiem zawiadomienie o swoim ustanowieniu w sprawie 23 listopada 2022 r., a skargę konstytucyjną wniósł 22 lutego 2022 r. (a więc w 91 dniu liczonym od dnia wznowienia biegu terminu wniesienia skargi, rozpoczynającego drugi z omówionych wyżej okresów – por. art. 44 ust. 3 pkt 1 u.o.t.p.TK).

W rezultacie skarga nie spełnia wymogów formalnych, wynikających z art. 77 ust. 1 w związku z art. 44 ust. 3 u.o.t.p.TK.

3. Trybunał Konstytucyjny ustalił ponadto, że nie wszystkie kwestionowane przez skarżącego przepisy były podstawą orzeczenia wskazanego jako ostateczne.

W świetle art. 79 ust. 1 Konstytucji przedmiotem skargi konstytucyjnej może być wyłącznie ustawa lub inny akt normatywny, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o wolnościach lub prawach skarżącego albo o jego obowiązkach określonych w Konstytucji. Precyzyjne wskazanie regulacji spełniających te warunki jest obowiązkiem skarżącego (por. art. 53 ust. 1 pkt 1 u.o.t.p.TK). W orzecznictwie Trybunału podkreślano w tym kontekście, że zaskarżony akt normatywny był w znaczeniu konstytucyjnym podstawą ostatecznego orzeczenia, „gdy owo rozstrzygnięcie – przy tym samym przedmiocie i zakresie sprawy – byłoby lub mogłoby być inne w przypadku nieobowiązania normy prawnej o treści kwestionowanej przez skarżącego. Nie ma przy tym decydującego znaczenia, czy organ prowadzący zakończoną sprawę powołał kwestionowany przez skarżącego przepis *explicite*, czy też przepis ten był merytoryczną przesłanką zastosowania prawa w danej sprawie” (wyrok pełnego składu Trybunału z 21 września 2011 r., sygn. SK 6/10, OTK ZU nr 7/A/2011, poz. 73; podobna teza pojawiała się także we wcześniejszym orzecznictwie Trybunału).

Skarżący kwestionuje konstytucyjność trzech przepisów ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555, ze zm.; obecnie: Dz. U. z 2022 r. poz. 1375, ze zm.; dalej: k.p.k.):

- art. 10 § 2 (w brzmieniu: „Z wyjątkiem wypadków określonych w ustawie lub w prawie międzynarodowym nikt nie może być zwolniony od odpowiedzialności za popełnione przestępstwo”) – w zakresie, w jakim pozwala na odmowę wszczęcia śledztwa;
- art. 87 § 1 (stanowiący, że „Strona inna niż oskarżony może ustanowić pełnomocnika”) – w zakresie, w jakim uniemożliwia ustanowienie pełnomocnika z urzędu w celu wniesienia wniosku w trybie art. 327 § 1 k.p.k.;
- art. 305 § 1 (który stanowi, że „Niezwłocznie po otrzymaniu zawiadomienia o przestępstwie organ powołany do prowadzenia przygotowawczego obowiązany jest wydać postanowienie

o wszczęciu bądź odmowie wszczęcia śledztwa”) – w zakresie, w jakim zamyka drogę do merytorycznego rozpoznania sprawy.

Jako ostateczne orzeczenie w rozumieniu art. 79 ust. 1 Konstytucji skarżący wskazał w tym kontekście postanowienie Sądu Rejonowego w C. II Wydział Karny z 8 września 2021 r. (sygn. akt [...]).

Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że orzeczenie to dotyczyło wyłącznie odmowy ustanowienia dla skarżącego kolejnego pełnomocnika w sprawie karnej. Można więc przyjąć, że zostało wydane na podstawie zaskarżonego art. 87 § 1 k.p.k. (choć przepis ten nie został powołany ani omówiony w treści tego orzeczenia).

Postanowienie Sądu Rejonowego nie zawierało natomiast żadnego rozstrzygnięcia dotyczącego odmowy wszczęcia postępowania przygotowawczego ani merytorycznego rozpoznania sprawy karnej zainicjowanej przez skarżącego. Nastąpiło to na wcześniejszym etapie postępowania i zostało prawomocnie przesądzone innym orzeczeniem (postanowieniem Prokuratora Prokuratury Rejonowej w Ż. z 29 listopada 2019 r., sygn. akt [...] o odmowie wszczęcia dochodzenia). Art. 10 § 2 i art. 305 § 1 k.p.k. w zakresie wskazanym w skardze nie były więc podstawą postanowienia Sądu Rejonowego.

W zakresie odnoszącym się do tych przepisów skarga konstytucyjna nie spełnia wymogów wskazanych w art. 79 ust. 1 Konstytucji i doprecyzowanych w art. 53 ust. 1 pkt 1 u.o.t.p.TK.

4 Dodatkowo Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że skarżący nie usunął w ustawowym terminie braków formalnych skargi konstytucyjnej, wskazanych w zarządzeniu sędziego Trybunału Konstytucyjnego z 13 września 2022 r.

Po pierwsze, skarżący ustosunkował się do tego zarządzenia po terminie. Zostało ono doręczone jego pełnomocnikowi 21 września 2022 r., wobec czego termin jego wykonania upływał 28 września 2022 r. (por. art. 61 ust. 3 u.o.t.p.TK). Tymczasem odpowiedź skarżącego została nadana w placówce pocztowej operatora publicznego dopiero 7 października 2022 r.

Trybunał Konstytucyjny zauważył, że podobna sytuacja wystąpiła także w wypadku wcześniejszego zarządzenia wzywającego do usunięcia braków formalnych skargi, wydanego 26 kwietnia 2022 r. przez Prezesa Trybunału Konstytucyjnego. Zostało ono doręczone pełnomocnikowi skarżącego 18 maja 2022 r., wobec czego termin jego wykonania upływał 25 maja 2022 r. (por. art. 130 § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, Dz. U. z 2021 r. poz. 1805, ze zm., w związku z art. 36 u.o.t.p.TK). Skarżący ustosunkował się do niego w piśmie nadanym 20 czerwca 2022 r.

Po drugie, skarżący nie usunął także wszystkich braków formalnych skargi konstytucyjnej, wskazanych w zarządzeniu sędziego TK (i poprzedzającym je zarządzeniu Prezesa TK). Pomimo wezwania nie dopełnił on obowiązku:

- udokumentowania daty doręczenia pełnomocnikowi skarżącego ostatecznego orzeczenia i daty złożenia przez skarżącego w administracji zakładu karnego wniosku o ustanowienie pełnomocnika z urzędu do wniesienia skargi konstytucyjnej (por. pkt 1 zarządzenia sędziego TK oraz podobnie – pkt 1 zarządzenia Prezesa TK);

- wskazania, jakie konstytucyjne prawa lub wolności skarżącego, wyrażone w art. 42 ust. 1 Konstytucji, zostały naruszone i w jaki sposób (por. pkt 2 zarządzenia sędziego TK);

- uzasadnienia zarzutu niezgodności zaskarżonych przepisów z konstytucyjnymi prawami lub wolnościami skarżącego, wyrażonymi w art. 42 ust. 1 i art. 45 ust. 1 Konstytucji (por. pkt 3 zarządzenia sędziego TK).

W rezultacie w niniejszej sprawie brak było możliwości dokładnego obliczenia terminu, o którym mowa w art. 77 ust. 1 w związku z art. 44 ust. 1 u.o.t.p.TK (por. także wyżej).

Skarga konstytucyjna nie zawiera również obowiązkowych elementów wskazanych w art. 53 ust. 1 pkt 2, 3 i 5 u.o.t.p.TK.

Wobec powyższego Trybunał Konstytucyjny odmówił nadania badanej skardze dalszego biegu na podstawie art. 61 ust. 4 pkt 1 i 2 u.o.t.p.TK.

POUCZENIE

Na podstawie art. 61 ust. 5 u.o.t.p.TK skarżącemu przysługuje prawo wniesienia zażalenia na powyższe postanowienie w terminie 7 dni od daty jego doręczenia.